

Program: Moje místo

Autor programu: Pavel Ryška

Doporučení pro činnosti ve škole v hodině výtvarné výchovy předcházející programu absolvovanému v Národní galerii a v hodině následující po programu

Hodina výtvarné výchovy PŘED programem – náměty k činnostem:

1. Jak číst muzeum

autor aktivity: Pavel Ryška, umělec

Motivace

Pokuste se žáky seznámit s některými obtížně řešitelnými, přesto však důležitými problémy, které souvisejí s institucí muzea.

Popis činnosti

Seznamte se s níže uvedenými texty či pouze diskutujte o otázkách vyznačených pod ukázkami.

Jedná se o beletristické texty, které představují různé způsoby přemýšlení o funkci muzea umění, jeho uspořádání, smyslu či hodnoty - od způsobu výběru a umístění exponátů (bývalí písaři Bouvard a Pécuchet budují vlastní sbírku) přes pochybnosti o smyslu muzea (Adornův despekt ke kolekcím „odumírajících objektů“) až po radikální rozchod s minulostí (manifesty levicových avantgard). Není nutné texty předčítat; mohou sloužit pouze jako úvod k rozhovorům nebo jejich rámec: pedagogové mohou naznačenou problematiku uvést způsobem, který (nej)lépe vyhovuje jim i jejich žákům a doplnit ji vhodným vizuálním materiálem. Například namísto čtení úryvku z Flaubertova románu je možné pustit ukázkou z českého TV seriálu *Byli jednou dva písaři* (Československo 1972, režie: Ján Roháč). Adornovy úvahy o muzeu/mauzoleu lze uvést archeologicko-etymologickým exkurzem (doprovázeným příslušným obrazovým materiálem soustředěným na to, co je možné nalézt v hrobech, hrobkách a mohylách; s poukazem na skutečnost, jak obtížně bývá identifikovat, k čemu nalezené předměty sloužily). Každému tématu (viz ukázky) může být věnováno tolik pozornosti, kolik učitel uzná za vhodné.

I. Museum je obrazem vesmíru

V poslední třetině 19. století napsal francouzský spisovatel Gustave Flaubert příběh o dvou starých mládencích z Paříže, kteří se chtěli na venkově věnovat hospodaření na vlastním statku. Výsledky jejich zemědělských pokusů však byly naprosto tragické. Obilí jim shořelo, ovoce potloukly kroupy. Neúspěch je pronásledoval také různých vědách, jimž se postupně věnovali. Jednou se rozhodli vybudovat ve vlastním domě muzeum, jehož podobu vylíčil Flaubert takto:

TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDEM, STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY A ROZPOČTEM HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

„Za deset měsíců se z nich stali archeologové; a jejich dům se podobal museu. V síni se tyčil starý dřevěný trám. Vzorky nerostů zatarasily schodiště a na zemi podél celé chodby se táhl obrovský řetěz. Vysadili dveře mezi dvěma pokoji, kde nespali, a zahradili samostatný vchod do druhého, aby ze dvou místností vznikl jeden prostor. Kdo překročil práh, vrazil do kamenného koryta (galsko-románského sarkofágu), pak jeho zrak upoutaly nejrůznější železné předměty. Na čelní stěně trčelo ohřívadlo na dvou kozlíkách a krbový plát představující mnicha, jak laská pastýřku. Na poličkách kolem dokola byly svícníky, zámky svorníky, matice. Podlaha zmizela pod úlomky červených tašek. Stůl uprostřed stavěl na odív ty nejvzácnější pozoruhodnosti: drátěnou kostru čepce ženy, dvě hliněné popelnice, medaile, fiolu z opalinového skla. Čalouněné křeslo mělo na opěradle krajkový trojúhelník. Kousek drátěné košile zdobil stěnu vpravo; a skoby pod ním udržovaly ve vodorovné poloze unikátní výstavní kus – halapartnu.“

Gustave Flaubert: *Bouvard a Pécuchet*, SNKLHU Praha 1960

? Podle jakých pravidel si Bouvard a Pécuchet vybírali předměty do své sbírky? Může být v muzeu umakartový stůl? Může být v muzeu cokoli? Co do muzea nepatří – a proč?

II. Muzeum je hrobka

„Německé slovo *museal* (muzeální) má nepříjemný podtón. Popisuje objekty, ke kterým již pozorovatel nemá živý vztah a které jsou v procesu odumírání. Za své zachování vděčí spíše respektu k historii než potřebám přítomnosti. Muzeum a mauzoleum jsou spojeny něčím víc, než jen fonetickou asociací [podobností ve výslovnosti, zvukovou podobou]. Muzea jsou náhrobky uměleckých děl.“

Theodor W. Adorno: *Valéry Proust Museum*. In Douglas Crimp: *Na ruinách muzea*, 1983. Citováno z knihy Tomáše Pospiszyla *Před obrazem. Antologie americké výtvarné teorie a kritiky*, Praha 1998.

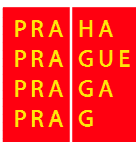
? K čemu jsou věci, které se už nepoužívají? Může se na exponáty sahat? Má být v muzeu ticho jako v hrobě?

III. Umění patří na ulici

Umělci z první poloviny 20. století měli ve zvyku vyhlášovat své zásady prostřednictvím veřejných prohlášení, tzv. manifestů. Pod jedním z nich, který vznikl v roce 1920 v Moskvě, jsou podepsáni dva ruští umělci, bratři Naum Gabo a Anton Pevsner. Byli přesvědčeni, že budují novou realitu, v níž bude umění hrát zcela zásadní roli:

„Na náměstích a ulicích vystavujeme svá díla, přesvědčeni, že umění již nemá být svatyní zahálčivého útěchou zoufalého a ospravedlněním pro lenocha. Umění by nám mělo pomáhat tam, kde plyne a funguje život: v bance, u stolu, v práci, při odpočinku, při hře, v pracovních i svátečních dnech, v domě a na ulici – a to takovým způsobem, aby plamen života v lidstvu nevyhasl.“

TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDĚM, STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY A ROZPOČTEM HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

Naum Gabo, Anton Pevsner: *Manifest realismu*, 1920. Citováno z knihy Miroslava Lamače *Myšlenky moderních malířů*, Praha 1968.

? Patří vůbec umění do muzea? Kdy se může umění ocitnout v muzeu? Může umění lidem pomáhat? Pomohlo vám někdy umění? A jestli ano, v čem a jak?

IV. Muzeum, které může každou chvíli zmoknout a zrezivět.

Americký sochař Robert Smithson považoval umění za událost, nikoliv za jedinečné a neměnné výtvarné dílo, které bude později vystaveno v galerii. V roce 1967 se vypravil na výlet za uměleckými památkami města Passaic. Přitom nenavštívil ani jediný chrám nebo obrazárnu:

„Autobus projel kolem první památky. Dal jsem znamení řidiči a vystoupil na rohu Union Avenue a River Drive. Touto památkou byl most přes řeku Passaic [...] Ocelová cesta překonávající řeku byla z části jen železná síť s dřevěnými chodníčky zpevněnými těžkými trámy, nad kterou visela ve vzduchu zchátralá spleť ocelové konstrukce. V jasné atmosféře zářila zrezivělá cedulka, která šla díky tomu jen velice těžko přečíst. Na slunci se zablýsklo datum ... 1899 ... ne ... 1896 ... možná (ve spodu ve rzi a lesku bylo jméno stavební firmy Dean & Westbrook, NY). [...] Podél břehu řeky Passaic bylo také mnoho dalších menších památek, jako třeba betonové nosníky pro novou dálnici ve výstavbě.“

Robert Smithson: *Průvodce po uměleckých památkách města Passaic*, 1967. Citováno z knihy Tomáše Pospiszyla *Před obrazem. Antologie americké výtvarné teorie a kritiky*, Praha 1998.

? Můžeme najít muzeum i tam, kde žádné není?

Reflexe

Diskuze nad otázkami uvedenými pod jednotlivými texty. Není nutné dojít k určitým závěrům; důležité je ukázat, že muzeum lze nejen procházet a prohlížet, ale také (znovu a znovu) promýšlet.

Hodina výtvarné výchovy PO programu – náměty k činnostem:

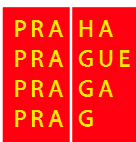
2. Reflexe programu Moje místo

autor aktivity: Pavel Ryška, umělec

Motivace

Prohlédněte si společně webové stránky, které jste vytvořili v Národní galerii. Přehrajte si postupně jednotlivé záznamy. (Pokud nemáte k dispozici internetové připojení, poslechněte si záznamy z CD, které jste dostali v Národní galerii).

TENTO PROJEKT JE SPOLUFINANCOVÁN EVROPSKÝM SOCIÁLNÍM FONDĚM, STÁTNÍM ROZPOČTEM ČESKÉ REPUBLIKY A ROZPOČTEM HLAVNÍHO MĚSTA PRAHY

Popis činnosti

1) Porovnejte své zvukové záznamy (nahrávky pořízené v expozici Veletržního paláce) se záznamy vrstevníků z jiných základních škol, které se programu zúčastnily dříve.

2) Zkuste v libovolném materiálu (plastelína, jehličí, guma, karton, sádra, noviny, klovatina, prach...) ztvárnit dojem z expozice, kterou jste společně navštívili.

Reflexe

1) reflexe k činnosti č. 1: Zaujala vás nahrávka některého ze spolužáků nebo žáků jiné školy? Čím (nebo proč)? Jak vnímáte to, že jsou nahrávky dostupné komukoliv, kdo navštíví webové stránky?

2) reflexe k činnosti č. 2: Co se vám nejintenzivněji vybaví při vzpomínce na návštěvu NG? Zkusili byste to raději nakreslit, napsat nebo zatančit? Porovnejte si navzájem své přístupy k realizaci zadání.